

громадськiстю, і тому має відношення не тільки до діяльності, але й до організації судових органів.

На наш погляд, правильним було би здійснити класифікацію принципів кримінального процесу на ті, які не потребують розробки механізму їх реалізації (наприклад, принцип недоторканності особи, презумпція невинуватості), та ті, які потребують розробки механізму реалізації (наприклад, принцип забезпечення підозрюваному, обвинуваченому права на захист, публічності процесу та інші). Крім того, враховуючи те, що форма закріплення принципів процесу може бути різною, правильною є їх класифікація на ті, які безпосередньо закріплені в конкретних правових нормах, наприклад, здійснення правосуддя тільки судом (ст.15 КПК), гласність судового розгляду (ст.20 КПК), та ті, які можуть випливати з ряду процесуальних норм, наприклад, публічність процесу (ст.4, 29, 45, 47 КПК)

Та обставина, що в діючому Кримінально-процесуальному кодексі принципи не виділяються із загальної маси вимог, свідчить про істотні недоліки законодавчої техніки. Тому в майбутньому Кримінально-процесуальному кодексі необхідно відвести принципам окремий розділ чи главу, де сформулювати визначення принципів, дати їх перелік, а в подальшому привести у відповідність з ними зміст решти загальних та спеціаль-

них норм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барабаш А.С. Природа российского уголовного процесса, цели уголовно-процессуальной деятельности и их установление. -СПб.: Юридический центр Пресс, 2005. - 255 с.
2. Полянский Н.Н. Очерк развития советской науки уголовного процесса. -М.: Юрид. лит., 1960. -197 с.
3. Давидов П.В. Принципы советского уголовного процесса. -Свердловск: Юрист, 1957. -50 с.
4. Мірошніченко Т.М., Філін Д.В. Система принципів кримінального процесу: Конспект лекцій. -Х: Нац. юрид. академія України, 1995. -40 с.
5. Якуб М.Л. Процессуальная форма в советском судопроизводстве. -М.: Юрид. лит., 1981. -144 с.
6. Максютин М.В. Теория юрисдикционного процесса. -М.: Моск. психолого-социальный ин-т, 2004. -200 с.
7. Алиев Т.Т., Громов Н.А. Основные начала уголовного судопроизводства. -М.: Изд-во Норма, 2003. -240 с.

Надійшла до редакції 25.01.2006

ZINCHENKO I.L. СИСТЕМА ПРИНЦИПОВ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА УКРАИНЫ И ПРОБЛЕМЫ ИХ КЛАССИФИКАЦИИ

Рассмотрены понятие и свойства системы принципов уголовного процесса Украины, предложены новые виды их классификации.

***

ZINHENKO I.L. SYSTEM PRINCIPLES OF UKRAINE CRIMINAL PROCEDURE AND PROBLEMS OF CLASSIFICATION

It is considered the main conceptions and characteristics of the system of principles criminal procedure of Ukraine, it is proposed new aspects of their classification.

М.І. ІНШИН

канд. юрид. наук

Харківський національний університет внутрішніх справ

УДК 35.088.6:35.084.1(477)

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ

Проаналізовано перспективні, на думку автора, напрямки професійної підготовки державних службовців.

Одним із найважливіших елементів проходження державної служби, дослідженню якого ми хотіли б приділити більшу увагу, є професійна підготовка державних службовців. Це зумовлено в першу чергу тим, що становлення демократичної, правової, соціальної держави, розвиток засад громадянського суспільства, інтеграція України в Європейське співтовариство, проведення адміністративної реформи, зокрема реформи системи державної

служби, передбачають підготовку висококваліфікованих управлінців, розширення професійної підготовки фахівців, кандидатів, докторів наук у галузі державного управління для заміщення посад в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, а також формування кадрового резерву на ці посади.

Проблеми професійної підготовки державних службовців постійно привертають увагу науковців та практиків,

як за кордоном так і в Україні [1-5]. Незважаючи на деякі розбіжності зарубіжних та вітчизняних науковців щодо оцінювання якості професійної підготовки державних службовців позиції вчених і практиків збігаються в одному: кадровий потенціал державних органів є найважливішим компонентом ефективного розвитку державності.

Метою цієї статті є удосконалення професійної підготовки державних службовців в Україні. Наукова новизна статті визначається тим, що в ній в новому аспекті визначено мету та завдання професійної підготовки досліджуваної категорії працівників, позначено перспективні напрямки з їх підготовки.

Сучасні потреби державотворення, процеси професіоналізації державного управління і місцевого самоврядування викликають необхідність вирішення низки проблем, серед яких: визнання професійного навчання як обов'язкової невід'ємної складової професійної діяльності державних службовців та осіб з кадрового резерву і роботи з персоналом та розвиток гарантованих державою умов для такого навчання; формування змісту професійного навчання та організація навчального процесу відповідно до потреб економічного і соціального розвитку держави на основі впровадження сучасних наукових досліджень та широкого використання вітчизняного і іноземного досвіду у сфері державного управління та державної служби; удосконалення мережі навчальних закладів професійної підготовки персоналу державної служби на конкурсній основі та їх функціонування переважно на базі державного замовлення; розширення професійної підготовки фахівців за іншими освітніми і науковими галузями та спеціальностями відповідно до потреб професіоналізації персоналу органів державної влади та органів місцевого самоврядування; залучення науково-педагогічного та наукового потенціалу вищої школи, академічної та галузевої науки до підготовки фахівців та науковців для професійної діяльності у сфері державного управління та місцевого самоврядування; запровадження відбору талановитої молоді для навчання, професійно спрямованого до роботи в органах державної влади та органах місцевого самоврядування; забезпечення єдності і дієвості управління та регулювання діяльності всіх елементів системи навчання державно-управлінських кадрів.

Метою професійної підготовки державних службовців є забезпечення потреб державних органів у працівниках які відзначатимуться: здатністю запроваджувати цінності демократичної, правової, соціальної держави та громадянського суспільства, неухильно відстоювати права і свободи людини і громадянина; професійними уміннями і навичками, що ґрунтуються на сучасних спеціальних знаннях, аналітичних здібностях та майстерності застосування засобів і методів управлінської науки; стратегічним мисленням та особистісними якостями, необхідними для прийняття та успішної реалізації управлінських рішень.

До завдань професійної підготовки державних службовців ми відносимо: приведення обсягів та змісту підготовки державних службовців та їх кадрового резерву у відповідність із поточними та перспективними потребами органів державної влади та органів місцевого самоврядування; визначення освітньо-кваліфікаційної структури підготовки фахівців в освітній та науковій галузях "Державне управління", оптимізація переліку напрямів, спеціальностей і спеціалізацій цієї підготовки фахівців, зокрема для потреб формування управлінської еліти; формування змісту навчання, виходячи з його цільового спрямування, завдань і функцій органів державної влади та органів міс-

цевого самоврядування, посадових обов'язків державних службовців, попередньо здобутої ними освіти, досвіду управлінської діяльності, інтересів і потреб особистості; застосування сучасних технологій реалізації змісту навчання, що передбачає його диференціацію, індивідуалізацію, запровадження дистанційної, очно-заочної та екстернатної форм підготовки; вироблення та постійна актуалізація освітніх стандартів у галузі "Державне управління"; оптимізація мережі навчальних закладів системи на засадах поточного та стратегічного планування потреб у професійному навчанні працівників органів державної влади та органів місцевого самоврядування; залучення провідних, у першу чергу національних, вищих навчальних закладів України до підготовки фахівців за спеціальностями, орієнтованими на професійну діяльність в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, насамперед з економіки, права, політології, соціології, менеджменту тощо; вирішення проблем ресурсного, зокрема нормативно-правового і кадрового, забезпечення системи підготовки державних службовців на рівні, достатньому для якісного і своєчасного виконання завдань.

З питань підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування прийнято більш як 60 нормативно-правових актів та розроблено майже 30 методичних рекомендацій. Однак, відсутність належної законодавчої бази з цього питання призводить до безсистемного напрацювання нормативно-правових актів, неузгодженості щодо їх розроблення і прийняття, розпорошеності у підходах до вирішення кадрових питань, що в свою чергу, є перешкодою для переходу на державну службу висококваліфікованих працівників, зокрема з недержавного сектору економіки, та зміцнення кадрового потенціалу. Звідси, необхідним є розроблення та прийняття проекту Закону України "Про систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців".

У проекті Закону України "Про систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців" повинні бути визначені: основні засади організаційного, фінансового, наукового, навчально-методичного, кадрового та інформаційно-аналітичного забезпечення системи; вимоги до змісту навчання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, а також осіб, зарахованих до кадрового резерву, зокрема щодо професійної спрямованості змісту навчання, його належного наукового рівня та наукової обґрунтованості, відповідності світовому рівню розвитку науки та практики державного управління, а також орієнтованості на практичну підготовку виконання ними своїх посадових обов'язків; джерела фінансування подальшого розвитку системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, критерії та підходи щодо їх визначення; проведення оцінки якості професійного навчання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування; порядок формування професорсько-викладацького складу навчальних закладів як найважливішої умови підвищення ефективності навчання; засади міжнародного співробітництва.

Цим Законом повинні бути врегульовані питання щодо: створення умов для професійного зростання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування; удосконалення процесу підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування та залучення з цієї метою

науково-педагогічного та наукового потенціалу вищої школи, академічної та галузевої науки; залучення до державної служби компетентних та ініціативних фахівців; наявності відповідної освіти як обов'язкової невід'ємної складової професійної діяльності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування. З цією метою потребують перегляду гарантовані державою умови для отримання освіти; формування змісту професійного навчання та організація навчального процесу з урахуванням особливостей соціально-економічного та політичного розвитку держави на основі сучасних наукових досліджень та широкого використання вітчизняного і зарубіжного досвіду навчання у сфері державного управління та державної служби; удосконалення порядку визначення мережі навчальних закладів, що здійснюють підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування; формування та оновлення управлінської еліти, зокрема підготовки "нової генерації" державних службовців шляхом залучення до державної служби талановитої молоді; забезпечення єдності та дієвості управління системою.

Зміст професійного навчання державних службовців повинен формуватися з урахуванням прогнозів соціально-економічного та політичного розвитку держави, запровадження адміністративно-процесуальних механізмів виконання Конституції та законів України, освітньо-кваліфікаційних характеристик підготовки і професійно-кваліфікаційних характеристик посад державних службовців, інших нормативно-правових актів і реалізуватися через сукупність освітньо-професійних і професійних програм.

Основним джерелом фінансування загальнонаціональної системи навчання державних службовців є бюджетні кошти, передбачені для цієї мети, та інші кошти, не заборонені законодавством. Фінансове забезпечення системи навчання державних службовців має включати також видатки на відшкодування витрат, пов'язаних з відрядженнями працівників органів державної влади та органів місцевого самоврядування для підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації. З метою розвитку матеріально-технічної бази навчальні заклади можуть, крім коштів державного та місцевих бюджетів, використовувати власні кошти, отримані від надання освітніх, науково-методичних, консультаційних, інформаційних, експертних та інших послуг за договорами з юридичними та фізичними особами, доходи від реалізації навчальної, науково-методичної літератури та іншої продукції, кошти громадських організацій, добровільні внески, кошти міжнародної технічної допомоги, а також з інших джерел, не заборонених законодавством.

Формування державного замовлення на навчання державних службовців має здійснюватися з урахуванням прогнозних потреб. Основою стратегічного і поточного планування професійного навчання кадрів органів державної влади та органів місцевого самоврядування є системне визначення кількісних та якісних потреб у кадровому забезпеченні цих органів. Стратегічне планування професійного навчання державних службовців базується на конституційних і законодавчих засадах і визначається основними положеннями послань Президента України до Верховної Ради України. Поточне планування професійного навчання державних службовців спрямовано на забезпечення його безперервності та реалізується у ході виконання Державної програми економічного та соціального розвитку України.

Наукове супроводження професійної підготовки дер-

жавних службовців є важливою умовою актуалізації змісту навчання та підвищення його ефективності. Першочергового наукового розроблення потребують такі проблеми, як визначення потреб державного управління у кадровому забезпеченні; формування змісту навчання відповідно до державних потреб; розроблення державних стандартів в освітній галузі "Державне управління"; проведення моніторингу ефективності навчання тощо. Результати наукових досліджень мають широко використовуватися для підготовки монографій, підручників, навчальних і методичних посібників, засобів контролю та у проведенні оцінки професійної підготовки державних службовців, зокрема тестів.

Пріоритетними напрямками міжнародного співробітництва з питань професійного навчання державних службовців з використанням міжнародної технічної допомоги є: вивчення досвіду з формування змісту та організації навчання державних службовців відповідно до прогнозів соціально-економічного розвитку держави, регіону, певного адміністративно-територіального утворення; розроблення концептуальних засад визначення змісту іспитів та методики їх проведення для здійснення незалежної та неупередженої оцінки якості професійного навчання державних службовців і професійної придатності до державної служби на певних посадах; направлення слухачів і викладачів навчальних закладів на навчання до іноземних держав з метою вдосконалення фахової підготовки; вивчення міжнародного досвіду управління державною службою та професійним навчанням державних службовців; розширення практики підготовки та обміну з іноземними партнерами необхідними для професійного навчання державних службовців навчально-методичними та довідково-інформаційними матеріалами тощо, в тому числі з використанням можливостей інформаційних технологій; участь українських фахівців у міжнародних конгресах, семінарах, конференціях, симпозиумах, нарадах з питань державного управління та державної служби, професійного навчання державних службовців; створення за міжнародної підтримки навчальних, дослідницьких, методичних та інших центрів з питань державної служби і професійного навчання державних службовців.

Таким чином, перспективними напрямками професійної підготовки державних службовців є: постійна, цілеспрямована організаційно-управлінська робота керівників (начальників) усіх рівнів, яка спрямована на удосконалення їх професійної майстерності; проведення занять на високому теоретичному і методичному рівні; належне методичне забезпечення занять із професійної підготовки; активне та свідоме ставлення державних службовців до підвищення своєї професійної майстерності; постійний і дієвий контроль за виконанням навчальних програм, теоретичних планів, а також засвоєнням матеріалу під час проведення занять в системі професійної підготовки; удосконалення фінансового забезпечення системи навчання державних службовців; належне наукове супроводження професійної підготовки державних службовців; міжнародне співробітництво з питань професійного навчання державних службовців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Государственная служба: теория и организация: Курс лекций /Под общ. ред. Е.В. Охотского, В.Г. Игнатова. -Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. -640 с.
2. Петришин О.В. Статус службової особи: природа, структура, спеціалізація. -К.: УНКВУ, 1990. -76 с.

3. Нижник Н.Р., Цветков В.В., Леліков Г.І. Державний службовець в Україні (пошук моделі). -К.: Ін-Юре, 1998. - 271 с.

4. Дубенко С.Д. Державна служба і державні службовці в Україні /За заг. ред. Н.Р. Нижник. -К.: Відавничий

Дім "Ін Юре", 1999. -242 с.

5. Ноздрачев А.Ф. Государственная служба. -М.: Статут, 1999. -529 с.

Надійшла до редколегії 27.01.2006

ИНШИН Н.И. ПЕРСПЕКТИВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ В УКРАИНЕ

Проанализированы перспективные, по мнению автора, направления профессиональной подготовки государственных служащих.

***

INSHIN N.I. PERSPECTIVE DIRECTIONS OF VOCATIONAL TRAINING OF CIVIL SERVANTS IN UKRAINE

Are analyzed perspectives, in opinion of the author, a direction of vocational training of civil servants.

Т.В. КОЛІСНИК

канд. юрид. наук

Харківський національний університет внутрішніх справ

УДК 341.9(477)

ЗАГАЛЬНІ АСПЕКТИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНІ

Зроблено аналіз законодавчого регулювання правового становища іноземців в Україні на сучасному етапі. Основна увага приділяється співвідношенню норм інститутів "права іноземців", визнаного окремими іноземними правовими системами, цивільного та міжнародного приватного права. Результатом стає висновок щодо можливих шляхів законодавчого розвитку права іноземців в Україні.

Законодавче регулювання цивільно-правового становища іноземців в Україні здійснюється нормами, які в сукупності поєднуються в певний комплекс. В іноземній практиці такі норми створюють так зване "право іноземців". Склад, природа і місце даного інституту наукою і теорією сприймаються неоднаково. Можна виділити два основних підходи, за якими право іноземців розуміється як сфера публічних правовідносин (підгалузь адміністративного права) і, отже, вивчається та закріплюється в законодавстві окремо від норм міжнародного приватного права; чи визначає правове становище іноземців і включається до складу міжнародного приватного права. Як перше, так і друге ставлення відображено в чинному законодавстві іноземних країн. Так чи інакше, норми даного інституту, звичайно, не колізійні, а матеріально-правові, носять публічно-правовий характер і визначають спеціальний статус іноземців у відповідній країні.

В Україні право іноземців не виділяється в особливу галузь права. Вчені не бачать особливого предмета правового регулювання, бо зазначений інститут, на їх думку, дробиться галузями конституційного, адміністративного, сімейного, трудового, цивільного, цивільного процесуального права та ін. Роботи дослідженню питань правового становища іноземців присвятили М.М. Богуславський, Г.С. Вілков, Д.М. Генкін, А.А. Рубанов, Л.А. Лунц, Є.Т. Усенко, а також іноземні автори Л. Дерен, Г. Батіфоль, Р.

Лагард, В.Н. Вальтіко, С. Віоле, Т. Вейс, М. Вольф, Дж. Кегель, Дж. Чешир, П. Норт та багато інших [1-3]. Якщо казати про розвиток вітчизняної спеціальної літератури з питань права іноземців, треба відмітити недостатнє його дослідження.

Право іноземців навряд можна відносити до галузі міжнародного приватного права України, навіть у широкому сприйнятті предмету. Традиційно положення даного інституту розвиваються в різних галузевих нормативних актах. З аналізу чинного законодавства України можна виділити ряд особливих прив'язок, що визначають правове положення особи, але це колізійні положення міжнародного приватного права. І якщо зв'язок норми ст.48 Кодексу торговельного мореплавства України з міжнародним приватним правом визначити неважко, то місце відсильної норми ч.3 ст.1 Закону України "Про порядок вїзду з України і в'їзду в Україну громадян України" [4] встановити досить проблематично. Бо, на відміну від колізійної прив'язки lex flagi Кодексу торговельного мореплавства, при регулюванні правового положення екіпажа судна норма вказаного закону виходить за рамки предмету міжнародного приватного права і встановлює право, що має застосовуватися до порядку вїзду в іноземну державу. Тому метою статті є визначення співвідношення міжнародного приватного права та права іноземців в Україні, та встановлення загальних засад регулювання правового